

De maatschappelijke stage en de bibliotheek

(vereniging)
> openbare
bibliotheken <

Inhoudsopgave

4 Inleiding

Algemene informatie

- 5 Wat is de maatschappelijke stage?
- 5 Waarom de maatschappelijke stage?
- 6 Voor wie is de maatschappelijke stage bedoeld?
- 6 Wat levert de maatschappelijke stage op?
- 6 Vormen van de maatschappelijke stage
- 7 Invulling per onderwijstype
- 7 Stageplekken
- 8 Gefaseerde invoering
- 8 Financiën
- 9 Verzekering
- 9 Rol van betrokken organisaties

Informatie voor bibliotheken

- 10 Welke kansen biedt de maatschappelijke stage de bibliotheek?
- 10 Hoe begint u?
- 11 Stappenplan
- 12 Stagecontract
- 12 Financiering
- 12 Succesfactoren

Ideeën voor de invulling van de maatschappelijke stage in uw bibliotheek

- 13 Waar moet u rekening mee houden?
- 13 Enkele concrete ideeën
Best practices
- 13 1 Voorlezen in het vmbo
Pilot bibliotheek Eemland met Voorlezen in het vmbo
- 15 2 Boekvrienden: voorlezen van gedichten aan kleuters
- 16 3 Openingsprogramma en bijhouden van de website Jip in Westland

18 Achtergrondinformatie

19 Colofon

Inleiding

In het schooljaar 2011-2012 wordt de maatschappelijke stage verplicht voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. Jaarlijks gaan dan zo'n 195.000 scholieren op zoek naar een stageplek bij een non-profitorganisatie of een culturele instelling. Voor bibliotheken is dit een mooie kans om een structurele aanbieder van stageplekken te worden en zo de banden met het onderwijs te verstevigen.

Bibliotheken hebben jongeren nodig

Zijn er nog meer redenen om u als bibliotheek beschikbaar te stellen voor een maatschappelijke stage? Norma Verheijen, beleidsmedewerker bij de Vereniging van Openbare Bibliotheken: 'Bibliotheken hebben de jongeren hard nodig! De maatschappelijke stage is een mooie manier om jongeren en de bibliotheek aan elkaar te binden. Het is natuurlijk allang bekend dat het aantal bibliotheekleden onder jongeren dalend is. Via de maatschappelijke stage kunt u hen (opnieuw) laten kennismaken met de bibliotheek. Niet alleen als gebruiker, maar mogelijk ook – gezien de vergrijzing – als toekomstig werknemer.' 'Bovendien', aldus Verheijen, 'zijn jongeren vaak experts op het gebied van de nieuwe media en kunnen ze anderen daarmee kennis laten maken.'

Als de bibliotheek zorgt voor aantrekkelijke, zinvolle opdrachten en een goede begeleiding, zal zij een positief imago krijgen bij jongeren.

Nieuwsgierig?

In deze brochure leest u alles over de maatschappelijke stage: over de kosten en baten, de regelingen en eisen. Ook krijgt u tips voor de invulling en uitvoering van de maatschappelijke stage in uw bibliotheek. Ten slotte treft u ter inspiratie enkele best practices aan.

Algemene informatie

Wat is de maatschappelijke stage?

De maatschappelijke stage (Mas) is een korte stage waarbij jongeren anderen helpen door het doen van vrijwilligerswerk. Doel hiervan is dat jongeren tijdens hun schooltijd kennismaken met de samenleving en ervaren hoe het is om verantwoordelijkheid te nemen voor een ander. De maatschappelijke stage is dus geen gewone stage, waarmee praktijkervaring in een beroep wordt opgedaan.

Vanaf het schooljaar 2011-2012 wordt de Mas verplicht gesteld voor alle scholieren die dan het voortgezet onderwijs binnenstromen. De verplichte stage-duur wordt minimaal 72 uur. Hoe deze uren precies moeten worden ingevuld staat nog ter discussie. Er komt een wetsvoorstel aan, waarin de definitieve omschrijving wordt vastgelegd. De VO-raad zorgt ervoor dat het laatste nieuws hierover direct op haar site www.vo-raad.nl staat.

Gezien het maatschappelijke karakter van de stage zal deze doorgaans worden gelopen bij non-profitorganisaties, culturele instellingen, brede scholen of sportverenigingen. Het is niet de bedoeling dat de stagiair wordt ingezet als een goedkope arbeidskracht. Zowel de scholier als de maatschappij moet er profijt van hebben.

De maatschappelijke stage is voor de leerling vaak een van de eerste werkervaringen. Voor het eerst stapt de leerling een voor hem vreemde organisatie binnen en krijgt daar de medeverantwoordelijkheid voor de uitvoering van een aantal taken. Om van de maatschappelijke stage een succes te maken, is het belangrijk dat de leerling goed wordt begeleid bij de voorbereiding, uitvoering en afronding van de stage.

Waarom de maatschappelijke stage?

Het kabinet kiest voor de maatschappelijke stage vanuit het motto *Samen leven kun je leren*. Uit onderzoek blijkt dat Nederlanders vinden dat de manier waarop mensen met elkaar omgaan het belangrijkste maatschappelijke probleem is. Veel Nederlanders geloven dat de maatschappelijke stage een positieve bijdrage kan leveren aan de sociale samenhang.

Door de maatschappelijke stage maken jongeren al vroeg kennis met andere groepen in de samenleving. Hierdoor neemt het begrip voor elkaar toe en wordt de sociale samenhang versterkt.

'De maatschappelijke stage biedt kansen om aandacht te besteden aan praktische leesbevorderende activiteiten.'

Christiaan van Willenswaard, Stichting Lezen

Voor wie is de maatschappelijke stage bedoeld?

De maatschappelijke stage is bedoeld voor leerlingen in het voortgezet onderwijs: vmbo, havo en vwo. Leerlingen in het praktijkonderwijs en het speciaal onderwijs zijn vooralsnog vrijgesteld van de mas, maar ze worden wel gestimuleerd ook mee te doen.

Wat levert de maatschappelijke stage op?

Uit de ervaring die tot nu toe is opgedaan blijkt dat de maatschappelijke stage veel oplevert. Leerlingen ervaren hoe leuk het is iets voor een ander te doen. Scholen breiden hun netwerk uit en werken samen met vrijwilligerscentrales en stagebieders. Jongeren brengen hun aanstekelijke enthousiasme in, hun frisse blik, hun creativiteit en hun kennis van ict. Vrijwilligersorganisaties en stagebieders krijgen de kans ervaring op te doen met jongeren. De leerling van nu wordt wellicht de vrijwilliger van de toekomst.

Vormen van de maatschappelijke stage

De maatschappelijke stage kan de volgende vormen aannemen:

- 1 **Blokstage** een langere stage van aaneengesloten dagen.
Voorbeeld leerlingen houden een promotiecampagne voor een organisatie.
- 2 **Lintstage** een stage van meerdere, niet aaneengesloten dagdelen. De stage wordt binnen een afgebakende periode uitgevoerd. De stage loopt als een lint door deze periode heen.
Voorbeeld een leerling helpt elke woensdagmiddag bij de training van voetballertjes.
- 3 **Estafettestage** een stage waarbij de leerling een periode actief is als vrijwilliger en na een vast aantal uren of dagdelen het stokje overdraagt aan een andere leerling. De continuïteit is daarmee gewaarborgd voor de organisatie.
Voorbeeld leerlingen verzorgen voorleesuurtsjes aan ouderen. Zij zorgen zelf voor een instructie 'voorlezen' aan hun opvolger, die hierna het voorlezen overneemt.
- 4 **Carrouselstage** een groep leerlingen bedenkt een voor hen aantrekkelijke en zinvolle opdracht, bereidt deze voor en voert deze uit. Vervolgens wordt dezelfde opdracht (nu met enige ervaring) voor een andere organisatie uitgevoerd. De groep leerlingen maakt dus een ronde langs diverse organisaties. Deze stage is ook met meerdere groepen denkbaar.
Voorbeeld een groep leerlingen bedenkt een dansworkshop voor ouderen en verzorgt deze in verschillende buurthuizen. Een andere groep leerlingen verzorgt in deze buurthuizen voor dezelfde doelgroep een workshop mobiel bellen en sms'en.
- 5 **Vrije vorm (individuele stage)** de school geeft de leerlingen de opdracht een bepaald aantal uren binnen een bepaalde periode te besteden aan vrijwilligerswerk. De invulling hiervan wordt door de leerlingen zelf bepaald.

De stage mag ook opgeknipt worden in kleinere stages bij verschillende organisaties.

Invulling per onderwijstype

De leerlingenpopulatie in het onderwijs is heel divers. Leerlingen van het praktijkonderwijs zullen andere opdrachten en stageplekken kiezen dan havo- of vwo-leerlingen. De meeste scholen laten de mas uitvoeren in of vanaf de derde klas.

Praktijkonderwijs

In het praktijkonderwijs wordt veel gewerkt met groepsopdrachten, in kleine en grote groepen. De meeste leerlingen doen hun stage tijdens schooluren. Deze leerlingen hebben in verhouding veel begeleiding nodig en zijn gebaat bij korte overzichtelijke klussen. Hierbij kan het gaan om enkele dagen achter elkaar of een vaste dag gedurende een aantal weken. De leerlingen in het praktijkonderwijs zijn overigens niet verplicht de maatschappelijke stage te volgen.

Vmbo

In het vmbo is zowel een groepsgewijze als individuele invulling van de maatschappelijke stage mogelijk. Dit kan variëren per leerweg. Bij groepsopdrachten is vaak begeleiding vanuit de school aanwezig. De leerlingen binnen het vmbo hebben vaak veel begeleiding nodig. Als de instructie duidelijk is en leerlingen weten wat er verwacht wordt, kunnen ze ook redelijk goed zelfstandig werken.

Havo/vwo

Op veel havo/vwo-scholen zoeken leerlingen zelfstandig een stageplek, die zij ook buiten schooltijd kunnen invullen. De leerlingen zijn over het algemeen goed in staat zelfstandig te werken. Ook weten ze vaak goed aan te geven wat ze leuk vinden en wat ze hopen te leren.

Stageplekken

Vanaf schooljaar 2011-2012 gaan er jaarlijks zo'n 195.000 leerlingen op zoek naar een stageplek. Daarom heeft het ministerie van OCW convenanten gesloten met onder andere samenwerkende natuurorganisaties, Scouting, Rode Kruis en Aedes (branchevereniging van woningbouwcorporaties). Zij zullen de bij hen aangesloten organisaties motiveren om maatschappelijke-stageplaatsen te bieden.

Het ministerie van OCW heeft ook afspraken gemaakt met de VNG over de taak van gemeenten. Die bestaat in het ontwikkelen en ondersteunen van de makelaarsfunctie. Een stagemakelaar is een organisatie (bijvoorbeeld een vrijwilligerscentrale) of persoon die bemiddelt tussen vraag en aanbod van maatschappelijke stages. Vrijwilligerscentrales beschikken vaak over een stagebank. Een voorbeeld hiervan is www.stagevoorjou.nl.

'Begeleiding van de leerlingen door zowel de school als de stagebieder is cruciaal.'

Deborah van Aken, docente Nova College te Amsterdam

'Probeer duidelijk te krijgen wat de verwachtingen zijn van de leerlingen. Ervaren zij de opdrachten als zinvol en sluiten deze aan bij hun leeftijd en niveau?'

Hans Arts, docent Dr. Knippenbergcollege

Het eigen initiatief van de leerlingen bij het bedenken en vinden van een stage staat centraal. De verwachting is dat 50 tot 60% van de leerlingen zelf een stageplek weet te vinden. Havo- en vwo-leerlingen lukt dat meestal wel, maar vmbo-leerlingen hebben vaak hulp nodig. Lukt het de leerling en vervolgens de school niet een stageplek te vinden, dan kan een beroep worden gedaan op de 'maatschappelijke-stagemakelaar'.

Gefaseerde invoering

Er is sprake van een gefaseerde invoering, waarbij wordt toegewerkt naar een volledige verplichting en goede inbedding in het onderwijs. Per schooljaar wordt de maatschappelijke stage verder uitgewerkt en uitgebreid.

In schooljaar 2008-2009 zijn er twintig pilots uitgevoerd, waarbij circa 275 scholen en een veelvoud aan maatschappelijke organisaties betrokken waren. Schooljaar 2009-2010 staat in het teken van versnellen. In schooljaar 2010-2011 moeten alle scholen in hun schoolplannen vermeld hebben hoe de maatschappelijke stage ingevoerd wordt. Vanaf het schooljaar 2011-2012 is de maatschappelijke stage wettelijk verplicht voor alle vo-leerlingen die instromen. Alle scholen bieden dan een maatschappelijke stage aan.

Financiën

Om de maatschappelijke stages mogelijk te maken, is er geld beschikbaar voor scholen en gemeenten. Voor stagebiedende organisaties is er vooralsnog géén geld beschikbaar. De totale geldstroom loopt de komende jaren op naar 130 miljoen in 2011.

De verdeling van de financiële middelen is als volgt:

Scholen krijgen geld voor de invoering en inbedding van de maatschappelijke stage. Vanaf schooljaar 2008-2009 is er een regeling waarbij scholen per tellerling een geldbedrag krijgen. Voor schooljaar 2009-2010 is dit 48 euro per leerling op school. Dit mag ingezet worden voor die leerlingen die een maatschappelijke stage gaan doen. De komende jaren loopt dit bedrag op naar 105 euro per leerling.

Voor gemeenten is er in 2011 30 miljoen euro beschikbaar. Iedere gemeente krijgt een eigen bedrag, gebaseerd op het aantal leerlingen en inwoners. Hiermee moeten zij organisaties opzetten en ondersteunen die bemiddelen tussen stagiairs en stagebieders.

MOVISIE (bureau kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling) en CPS (bureau voor onderwijsontwikkeling en advies) krijgen geld voor informatievoorziening, advisering, ondersteuning en monitoring van de maatschappelijke stage en de pilots.

Verzekering

Er komt geen aparte verzekeringsregeling voor de maatschappelijke stage. De school is verantwoordelijk voor de leerling en heeft daarmee ook de verantwoordelijkheid om de leerling te verzekeren tijdens diens maatschappelijke stage. Stagebieders zijn verantwoordelijk voor het verzekerd zijn van het eigen personeel en de cliënten. Steeds meer gemeenten hebben een vrijwilligersverzekering afgesloten waarmee alle vrijwilligers binnen de gemeente verzekerd zijn.

De betrokken partijen doen er verstandig aan de verzekering in goed overleg te regelen.

Rol van betrokken organisaties

Scholen

Scholen helpen leerlingen bij het zoeken en het invullen van een stage, leggen en onderhouden het contact met de stagebieder of stagemakelaar en begeleiden de leerlingen. Zij letten hierbij op de capaciteiten en interesses van de leerlingen. Zij stellen een stagecontract op en zorgen ervoor dat de leerling verzekerd is. Tot slot zien zij erop toe dat de leerlingen voldoende leren tijdens hun stage en goed begeleid worden.

Gemeenten

De gemeenten moeten ervoor zorgen dat er een stagemakelaar komt, die bemiddelt tussen de stagebieders en de stagezoekers. Bij de aanstelling van een makelaar wordt bekeken welke partijen al actief zijn op het gebied van vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage.

Vrijwilligerscentrales

Vrijwilligerscentrales hebben een coördinerende rol bij de maatschappelijke stages. Ze treden op als stagemakelaar, en bemiddelen dus tussen stagebieder en stagezoeker. Ze kunnen hiervoor gebruik maken van de bestaande vacature- of stagebank en van hun netwerk. Door hun bemiddelende rol nemen ze zowel de school als de stagebieder veel werk uit handen.

Stagemakelaars hebben ook de taak om organisaties voor te bereiden op en te ondersteunen bij de maatschappelijke stage.

Stagebieders

Stagebiedende organisaties zorgen voor een passende stage voor de jongeren. Zij kunnen dit doen via de stagemakelaar, of ze kunnen zelf contact opnemen met scholen. Ze ondertekenen het stagecontract. Verder begeleiden zij de leerlingen bij de stage en evalueren zij de stage. Een aantal tips voor stagebieders over het werven van en omgaan met jongeren zijn te vinden op de site van de Vrijwilligerscentrale in Amsterdam: www.vca.nu/voor_org/jongeren.html

'Organiseer een scholing voor de betrokken medewerkers. Vaak wordt dit lokaal aangeboden en er zijn organisaties (MOVISIE en CPS) die hierin kunnen adviseren.'

Jump Koch, projectmedewerker maatschappelijke stage bij het CPS

'Je moet de leerlingen in zo'n maatschappelijke stage niet de stoep laten vegen, dan denken ze dat het een taakstraf is.'

Deborah van Aken, docente Nova College te Amsterdam

Informatie voor bibliotheken

Welke kansen biedt de maatschappelijke stage de bibliotheek?

De mas is een nieuwe kans voor de bibliotheek om de samenwerking met het voortgezet onderwijs (vmbo, havo en vwo) structureel vorm te geven.

Dit geldt met name voor het vmbo. Omdat vmbo-leerlingen vaak zelf niet in staat zijn om een passende stage te bedenken, kan de bibliotheek ze met een eigen aanbod van dienst zijn. Meestal hebben deze leerlingen niet zulke goede leeservaringen, en daarmee ook geen positief beeld van de bibliotheek. De mas kan ze op een nieuwe manier kennis laten maken met de bibliotheek. Als ze bijvoorbeeld een voorleesproject doen vanuit de mas, krijgen ze status en worden ze serieus genomen.

Educatieve medewerkers zijn dankzij hun ervaring geschikt om deze leerlingen te begeleiden. Mogelijk is hiervoor nog wel een extra training nodig.

Meer argumenten om de bibliotheek als stagebieder te presenteren aan het voortgezet onderwijs:

- > door de samenwerking met alle schooltypes kan de bibliotheek zich bij het onderwijs profileren
- > de bibliotheek leert jongeren op een andere manier kennen en kan haar aanbod beter afstemmen op de wensen van deze doelgroep
- > jongeren worden betrokken bij het bibliotheekwerk
- > in de bibliotheek komen veel verschillende mensen; kennismaking met hen vergroot de wereld van de leerling
- > jongeren leren iets dat niet schoolgericht is
- > jongeren worden zich bewuster van taal: wil je goed communiceren in de maatschappij, dan is goed taalgebruik belangrijk, ook als je veel met computers werkt.
- > de bibliotheek krijgt de mogelijkheid om zich te presenteren aan potentieel personeel van de toekomst.
- > de bibliotheek maakt gebruik van de kennis van jongeren
- > de MaS is een goed instrument om de maatschappelijke en educatieve functie van de bibliotheek vorm te geven.

Hoe begint u?

Hou het eerste mas-project dat u oppakt klein. Nu de mas nog niet verplicht is, heeft u de tijd om te experimenteren met stageopdrachten. Start met een of twee leerlingen en spreek met de betrokken school af dat u uitgebreid wil evalueren. Bedenk van tevoren aan welke voorwaarden de stagiairs moeten voldoen en welk type opdracht u hun wilt geven. Leerlingen mogen alleen taken doen die anders ook door vrijwilligers zouden worden gedaan. Welke taken zijn

van maatschappelijk nut? Waar hebben de leerlingen zelf iets aan? Formuleer de opdrachten zo duidelijk mogelijk, maar bied leerlingen ook ruimte voor de invulling ervan. Bedenk ook welke vaardigheden er voor de opdrachten nodig zijn.

Ga na wie wat doet in uw gemeente. Vervolgens gaat u een gesprek aan met de stagemakelaar en/of vrijwilligersorganisatie in uw gemeente. Wanneer deze er niet zijn, kunt u ook een school benaderen waarmee u mogelijk al contacten heeft.

Als u betwijfelt of de stage zinvol is voor zowel u als de leerling, doe het dan niet. Anders wekt het alleen maar wroeging op bij de school en bij uzelf en de stagiair is daarvan de dupe.

Voor vmbo-leerlingen is het volgende van belang:

- > er kan gewerkt worden met een kleine groep van vier tot zes personen (dit is voor de begeleider van de stage en voor de leerling makkelijk)
- > het is mogelijk om op verschillende middagen aan het project te werken
- > het project past bij de doelgroep
- > de stage-inhoud moet aansluiten bij de passie van de leerlingen
- > er kunnen om de drie weken nieuwe leerlingen komen, indien er sprake is van een langer project

Het verdient aanbeveling dat de directeur de mas opneemt in het meerjarenplan van de bibliotheek. De mas wordt immers onderdeel van het curriculum van de vo-leerlingen, dus structureel en verplicht.

Wanneer u vooraf een jaarprogramma kunt ontwikkelen, kost de organisatie u minder tijd.

Tot slot een tip: neem in het aanbod aan het voortgezet onderwijs een blad op over de maatschappelijke stage.

Stappenplan

Bent u als bibliotheek overtuigd van het nut van de stage voor zowel u als de leerling, dan doet u er goed aan het volgende stappenplan te hanteren:

- 1 u oriënteert zich op de maatschappelijke stage
- 2 u ontwikkelt een visie
- 3 u maakt afspraken over de inzet van begeleiders
- 4 u creëert intern draagvlak
- 5 u formuleert concrete stageklussen
- 6 u zoekt partners
- 7 u promoot klussen
- 8 u bereidt stages voor
- 9 u begeleidt leerlingen
- 10 u evalueert en loopt opnieuw de stappen door met voortschrijdend inzicht.

‘Maak als bibliotheek gebruik van de digitale wijsheid van jongeren!’

Norma Verheijen, beleidsmedewerker VOB

‘Je moet wel regelmatig even polshoogte nemen, want soms kan het iets te gezellig worden of zijn ze gewoon voor zichzelf bezig. Tegelijkertijd moet je niet te streng zijn. De bibliotheek is geen school en leerlingen moeten het natuurlijk ook leuk vinden om er te werken.’

Louise van Arkel, stagecoördinator en pr-medewerker bibliotheek Westland

Stagecontract

De school werkt met een stagecontract (anders geldt de schoolverzekering niet), dat wordt ondertekend door de stagebieder en de leerling (c.q. de ouders). Hierin worden de afspraken vastgelegd waar de leerlingen zich aan dienen te houden: op tijd komen, beleefd zijn, zich ziek melden, etc. Ook de veiligheid van de leerlingen moet erin worden geregeld. Dan gaan de leerlingen stage lopen. Aan het eind van de stage wordt een evaluatieformulier ingevuld door de stagebieder. Hierin geeft deze tips voor verbetering voor de leerling. Indien gewenst kan de stagebieder mondeling evalueren met de leerlingen. De stagebieder neemt eens in de vier weken contact op met de stagecoördinator om de vinger aan de pols te houden.

Financiering

De stagebieders ontvangen geen financiering voor de mas, de scholen en gemeenten wel. Uiteraard kost het aanbieden van een stage menskracht, omdat de stagiair moet worden begeleid. Het is raadzaam om eerst met eigen middelen aan de slag te gaan. Wellicht kunt u gebruik maken van een hbo-stagiair of een ingewerkte vrijwilliger. Ook kunnen kosten gedrukt worden door leerlingen elkaar te laten inwerken (ze volgen elkaar op in de stageopdracht). Soms kan een fonds of bedrijf ook een bijdrage leveren via sponsoring.

In tweede instantie kan de bibliotheek bekijken of er via de scholen of de gemeente aanvullende financiële mogelijkheden zijn om een structurele stagebieder te worden voor het voortgezet onderwijs.

Succesfactoren

- > de afspraken tussen de school, stagebieder en de leerling zijn vastgelegd
- > er is sprake van een goede begeleiding vanuit de school en op de stageplek
- > er is keuzevrijheid voor de leerlingen
- > de maatschappelijke stage is goed ingebed in het curriculum van de school
- > de stageconcepten sluiten aan bij de beleving van jongeren
- > de stageconcepten passen bij de organisaties
- > de financiering is goed geregeld
- > de stage wordt na afloop geëvalueerd met de leerlingen
- > de gemeente heeft de maatschappelijke stage opgenomen in het gemeentelijke beleid.

‘Het is belangrijk dat ook de stagebieder profijt heeft van de inspanningen van de stagiair. De organisatie moet via een maatschappelijke stage activiteiten kunnen verdiepen of verbreden. Maar het moet altijd blijven gaan om vrijwilligerswerk!’

Judith Bach, stagemakelaar en projectcoördinator pilot Helmond

Ideeën voor de invulling van de maatschappelijke stage in uw bibliotheek**Waar moet u rekening mee houden?**

Een maatschappelijke stage moet bestaan uit werkzaamheden die normaal ook door een vrijwilliger worden uitgevoerd. De stage moet maatschappelijk nut hebben. Ook is het van belang dat de mas lichtvoetig is. Stel geen zware eisen aan de leerlingen. Laat ze vooral ervaren wat vrijwilligerswerk kan inhouden en belemmer ze niet in hun creativiteit. De stage moet aansluiten bij de interesse en capaciteiten van de leerlingen. Een woord van dank of een kleine attentie na de stage kan veel voor een leerling betekenen.

Enkele concrete ideeën

Bij het invullen van de mas zou u jongeren een van de volgende taken kunnen laten uitvoeren:

- > voorlezen aan kinderen in kleine groepjes
- > ouderen wegwijs maken op internet
- > minder mobiele mensen naar de bibliotheek brengen
- > gastheer/vrouw zijn bij activiteiten die de bibliotheek organiseert, zoals avonden met gastsprekers/schrijvers
- > hapjes en drankjes serveren bij bijzondere activiteiten in de bibliotheek
- > plan maken voor de aankleding van een thema en dit ook uitvoeren
- > nieuwe klanten van de bibliotheek rondleiden
- > een rap battle of gameparty organiseren
- > rondleidingen organiseren door de bibliotheek, bijvoorbeeld voor de eigen ouders of allochtone groepen die de bibliotheek niet kennen
- > een tentoonstelling samenstellen en daarbij activiteiten organiseren
- > vliegende reporters inzetten over activiteiten van de bibliotheek
- > doelgroepen informeren over nieuwe media zoals twitter, msn
- > een pagina van de bibliotheekwebsite invullen
- > een cursus, lezing of workshop verzorgen
- > suggesties doen voor beleid, bijvoorbeeld via een (op te richten) klantenpanel

Best practices**1 Voorlezen in het vmbo**

Voorlezen in het vmbo is een project van Kinderboekenweb, het Leesbevordering Adviesbureau van Lea Kessels. Bij dit project lezen leerlingen van het vmbo onder leiding van medewerkers van de bibliotheek voor aan peuters en kleuters. Het project bestaat uit een lessenserie en een praktijkstage. De leerlingen krijgen op school een les over voorlezen en prentenboeken.

‘Als stagebiedende organisatie moet u niet te snel ideeën afkappen. Juist door ruimte te scheppen ontstaan er leuke en nieuwe activiteiten. Probeer een stimulerende houding aan te nemen. Ook als u (denkt dat u) geen tijd hebt.’

Hans Arts, docent Dr. Knippenbergcollege

Tijdens een workshop in de bibliotheek legt een deskundige (jeugd)bibliothecaris de leerlingen alles uit over het hoe en wat van voorlezen en het kiezen van geschikte prentenboeken.

De bibliotheek legt de contacten met de peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en basisscholen. De leerlingen gaan in tweetallen naar de betreffende instelling en lezen daar beurtelings voor aan een groepje kinderen, waarbij ze elkaar observeren. In de klas wordt dit dan weer geëvalueerd.

Doelstellingen

- 1 leesbevordering: scholieren lezen voor aan jonge kinderen
- 2 bestrijding laaggeletterdheid: scholieren oefenen met zwakke lezers in het basisonderwijs
- 3 ondersteuning bij leesbevorderingactiviteiten: scholieren helpen bij de uitvoering ervan, zoals bij de Nationale Voorleesdagen, de Kinderjury en de Kinderboekenweek
- 4 versterking van de contacten: bibliotheken en het voortgezet onderwijs werken samen

Organisatie

Kinderboekenweb zorgt voor de opzet en de inhoud van het project. De Zeeuwse Bibliotheek en Bibliotheek Eemland (zie onder) voerden de pilot uit. In de pilot wordt gewerkt met vijf scholen, zowel op het platteland als in de middelgrote stad. De bibliotheek Helmond gaat meedoen bij het begin van schooljaar 2009-2010 op basis van de bevindingen in Zeeland en Amersfoort.

Kinderboekenweb levert bij de afsluiting van het schooljaar 2008-2009 een projectbeschrijving en een draaiboek op om over te dragen aan bibliotheken.

Lees meer over Voorlezen in het vmbo op Kinderboekenweb, http://home.hccnet.nl/e.kessels/leesbevordering/index_files/Voorlezenvmbo.htm
Contactpersoon Kinderboekenweb Lea Kessels, lea.kessels@hccnet.nl

Pilot bibliotheek Eemland met Voorlezen in het vmbo

Bibliotheek Eemland voerde Voorlezen in het vmbo uit als pilot, en bood een maatschappelijke stageplek aan zes leerlingen: twee uit vmbo 3T, twee uit havo 4 en twee uit vwo 5.

De bibliotheek benaderde de scholen en schreef een plan dat was aangepast aan de situatie in Amersfoort. Ook zocht de bibliotheek contact met basisscholen en kinderdagverblijven waar de stagiairs konden voorlezen. Ze verzorgde een workshop voorlezen en begeleidde de stagiairs bij het kennismakingsbezoek. Ze onderhield contact met de scholen en begeleidde stagiairs bij het uitzoeken van de voorleesboeken en de bijbehorende activiteiten. Tot slot motiveerde en

corrigeerde de bibliotheek de leerlingen tijdens de stage.

De bibliotheek heeft geen gebruik gemaakt van de stagemakelaars omdat dit een pilot was, opgezet door Lea Kessels van Kinderboekenweb. Dit betekende dat er veel tijd en werk ging zitten in het leggen van contacten met bijvoorbeeld het onderwijs en de leerlingen.

Enkele tips van de bibliotheek:

- > leg de lat niet te hoog; de leerlingen staan niet boven het geheel en hebben begeleiding nodig bij het kiezen van de boeken
- > zorg ervoor dat een jeugdbibliothecaris dit project inhoudelijk begeleidt
- > ga alleen in zee met gemotiveerde leerlingen. De school kan hierin adviseren. Vmbo-leerlingen bleken het meest gemotiveerd
- > maak goede afspraken met de school en licht de rol van de bibliotheek toe
- > laat een stagemakelaar bemiddelen tussen de bibliotheek en de scholen

Contactpersoon Marjolein de Jong, specialist jongeren, vo en laaggeletterdheid bibliotheek Eemland, m.de.jong@bibliotheekeemland.nl

2 Boekvrienden: voorlezen van gedichten aan kleuters

In Amsterdam werd een variant ontwikkeld op het idee van Lea Kessels. Mirjam van Campen maakte in samenwerking met de School der Poëzie het project Boekvrienden. Zij voerde dit in schooljaar 2008-2009 uit als maatschappelijke stage met vmbo-leerlingen van het NOVA College in Amsterdam.

Bij het project Boekvrienden leert een gastdocent van de School der Poëzie de jongeren in de derde klas in een aantal lessen voorlezen. Samen met de klas en de docent Nederlands wordt een kort filmpje bekeken waarin verschillende onderwerpen aan bod komen: contact leggen, tempo, emoties overbrengen, zinsmelodie, het gebruik van attributen. In de Boekenkist op school is een ruime keus voorhanden van boeken met rijmpjes en versjes geschikt voor de allerjongsten.

De vmbo-school wordt vervolgens gekoppeld aan een basisschool in de buurt, waar de jongeren voorlezen aan de kleintjes. Hierdoor krijgen ze een band met de kinderen en leren ze het niveau goed inschatten. Naast leren voorlezen is de sociale cohesie versterken een neven doel in dit project.

Voorlezen is bovendien een vaardigheid waarmee je later ook je voordeel kunt doen. De leerlingen kunnen dit project gebruiken als een maatschappelijke stage, maar het valt ook binnen de doelstellingen van Nederlands of ckv. Het project past ook goed binnen het kader van de aanpak van laaggeletterdheid.

Mirjam van Campen: 'Deze pilot hebben we zonder de bibliotheek gedaan, maar de bibliotheek kan een rol spelen bij Boekvrienden door te zorgen voor de

'Een goede samenwerking van de partners is natuurlijk essentieel voor de maatschappelijke stage. Maar het gaat vooral om de leerling zelf natuurlijk. De leerling is de uitvoerder van de stage en zonder zijn/haar inzet heeft de maatschappelijke stage geen resultaat.'

Judith Bach, stagemakelaar en projectcoördinator pilot Helmond

'Om goed en professioneel met jongeren te kunnen samenwerken, heb je enthousiasme en een zekere flair nodig'

Louise van Arkel, stagecoördinator en pr-medewerker bibliotheek Westland

benodigde boeken. Ook kan er een les in de bibliotheek worden gegeven waarbij leerlingen boeken gaan uitzoeken.’

Contactpersoon Mirjam van Campen, m.j.vancampen@live.nl
zie ook www.schoolderpoezie.nl

3 Openingsprogramma en bijhouden van de website JIP in Westland

Bibliotheek Westland heeft sinds schooljaar 2007-2008 ervaring op het terrein van de maatschappelijke stage. Hiervoor werkt de organisatie nauw samen met het onderwijs en jongerenwerk in de regio. De maatschappelijke stage wordt voor een groot deel ingevuld in Bibliotheek Naaldwijk, waar ook het JIP (Jongeren Informatie Punt) is gehuisvest.

Aanleiding voor de maatschappelijke stage was de lancering van de vernieuwde website www.jipwestland.nl in 2007. Louise van Arkel, pr-medewerker en verantwoordelijk voor het JIP, bereidde samen met leerlingen van Lentiz Dalton Mavo het openingsprogramma voor. In die periode zocht de school naar locaties voor stageplaatsen. De bibliotheek en het Lentiz Dalton Mavo maakten een aantal afspraken waarna gestart werd met de uitvoering van de maatschappelijke stage.

In het eerste schooljaar werd de stage gedaan door een groep van zes (3^e jaars) vmbo-leerlingen. De school selecteerde de jongeren voor de stage in de bibliotheek. Deze kwamen elke maandagochtend circa 1 uur bij elkaar. Louise van Arkel gaf de instructie en vervolgens gingen de leerlingen aan de slag. Zij fungeren als klankbord, speuren wekelijks naar actuele, regionale en voor hen relevante informatie en plaatsen deze op de website. Daarnaast verrichten de jongeren hand- en spandiensten zoals het ontvangen van gasten en het verstrekken van informatie.

Louise van Arkel maakt een kanttekening bij informatiebijeenkomsten door en voor jongeren. ‘Het werkt niet goed als leeftijdsgenoten iets van elkaar moeten leren. De boodschapper als persoon is dan belangrijker dan de inhoud, dus dat leidt alleen maar af.’

De bibliotheek werkt ook nauw samen met het Steunpunt Vrijwilligerswerk Westland. Bij deze organisatie is het mogelijk workshops te volgen die kunnen helpen bij de organisatie en uitvoering van de maatschappelijke stage. Het Steunpunt verzorgt bijvoorbeeld workshops over het (zorgvuldig en duidelijk) formuleren van een opdracht en het geven van instructies.

De kosten voor een maatschappelijke stage zitten volgens Louise van Arkel vooral in de begeleidingsuren. In Bibliotheek Naaldwijk vraagt de begeleiding van leerlingen circa 45 uur op jaarbasis. Daarnaast wordt een aantal uren

besteed aan de interne en externe coördinatie: het informeren van collega's en het voeren van meerdere gesprekken met de betrokken organisaties (school en vrijwilligersorganisatie).

De maatschappelijke stage levert ook iets op. Louise van Arkel noemt de volgende zaken:

- > de website wordt wekelijks geactualiseerd en het contact met de jongeren is intensiever geworden
- > het contact van de bibliotheek met de school is hechter geworden. Daardoor kan de bibliotheek aandacht vragen voor bijvoorbeeld het jaarprogramma dat zij biedt aan het voortgezet onderwijs
- > de maatschappelijke stage draagt bij aan een positief imago van de bibliotheek onder jongeren.

Tussentijds en na afloop van een schooljaar vinden evaluaties plaats met de begeleidende docenten.

‘Waar ik behoefte aan heb, is dat bibliotheken aan de slag gaan. Met vallen en opstaan ervaring opdoen en kijken wat past bij de organisatie.’

Norma Verheijen, beleidsmedewerker VOB

‘En natuurlijk kunt u als bibliotheek ook een rol spelen in de bemiddeling of informatievoorziening: ontwikkel een prikbord op uw website en organiseer speeddates of informatiemarkten waar u partijen – de jongeren en maatschappelijke organisaties – bij elkaar brengt.’

Norma Verheijen, beleidsmedewerker VOB

Achtergrondinformatie

www.samenlevenkunjelers.nl of www.maatschappelijkestages.nl
site over de maatschappelijke stage, gemaakt in opdracht van het ministerie van OCW

www.minocw.nl/documenten/75848_compleet.pdf
plan van aanpak van het ministerie van OCW over de maatschappelijke stage

www.minocw.nl/maatschappelijkstage/index.html
site van het ministerie van OCW

www.vo-raad.nl
site van de sectororganisatie voor het voortgezet onderwijs

www.vng.nl
site van de Vereniging van Nederlandse gemeenten

www.cps.nl
site van CPS Onderwijsontwikkeling en advies

www.movisie.nl
site van MOVISIE, bureau kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling

www.aps.nl
site van APS Onderwijsadviesbureau

www.stagevoorjou.nl
stagebank van de Vrijwilligerscentrale in Amsterdam

www.doemaargeweldig.nl
site van Jeugdraad met advies aan jongeren over maatschappelijke projecten

Heeft u nog vragen over de mas? Stuur een mail naar de vo-raad, helpdesk@vo-raad.nl of bel de mas-tiplijn: 079-3232444

COLOFON

Deze brochure is een uitgave van de Vereniging van Openbare Bibliotheken. De interviews zijn gedaan door Marie-Anne Raaijmakers en Stieneke Eising. Bewerking en eindredactie: Martine Koenders. Grafische vormgeving: Comma-S ontwerpers, 's-Hertogenbosch. Drukwerk: Drukkerij BiblioVanGerwen, 's-Hertogenbosch.

Voor deze brochure werden de volgende mensen geïnterviewd:

- > Deborah van Aken, docente en stage- en projectcoördinator pilot maatschappelijke stage Nova College te Amsterdam
- > Louise van Arkel, stagecoördinator en pr-medewerker bibliotheek Westland
- > Hans Arts, docent en coördinator maatschappelijke stage Dr. Knippenberg-college te Helmond
- > Judith Bach, stagemakelaar en projectcoördinator pilot Helmond
- > Ilona Bodderij, afdeling beleid Vereniging van Openbare Bibliotheken
- > Mirjam van Campen, Boekvrienden
- > Marjolein de Jong, medewerker bibliotheek Eemland
- > Lea Kessels, Kinderboekenweb
- > Jump Koch, projectmedewerker maatschappelijke stage bij het CPS
- > Adriaan Langendonk, projectleider Kunst van Lezen
- > Norma Verheijen, beleidsmedewerker Vereniging van Openbare Bibliotheken
- > Lourina de Voogd, afdeling beleid Vereniging van Openbare Bibliotheken
- > Annette Wierikx, manager Theek 5
- > Christiaan van Willenswaard, Stichting Lezen

september 2009

